

Archeologienota

Programma van maatregelen

Ieper Kaaistraat
(prov. West-Vlaanderen)

Auteurs: Aaron VERLEYSEN, Lynn
DEVALCKENEER, Jeroen VERMEERSCH

Projectcode: 2019A342

- **Administratieve gegevens**

- ➔ Initiatiefnemer: zie privacyfiche
- ➔ Erkende archeoloog rechtspersoon: Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
- ➔ Locatiegegevens: Ieper Kaaistraat 17 (zie plan in bijlage 2 en 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)
- ➔ Kadastergegevens: Ieper, 1ste afdeling, sectie F, 85D0 (zie plan in bijlage 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)

- **Aanleiding vooronderzoek**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

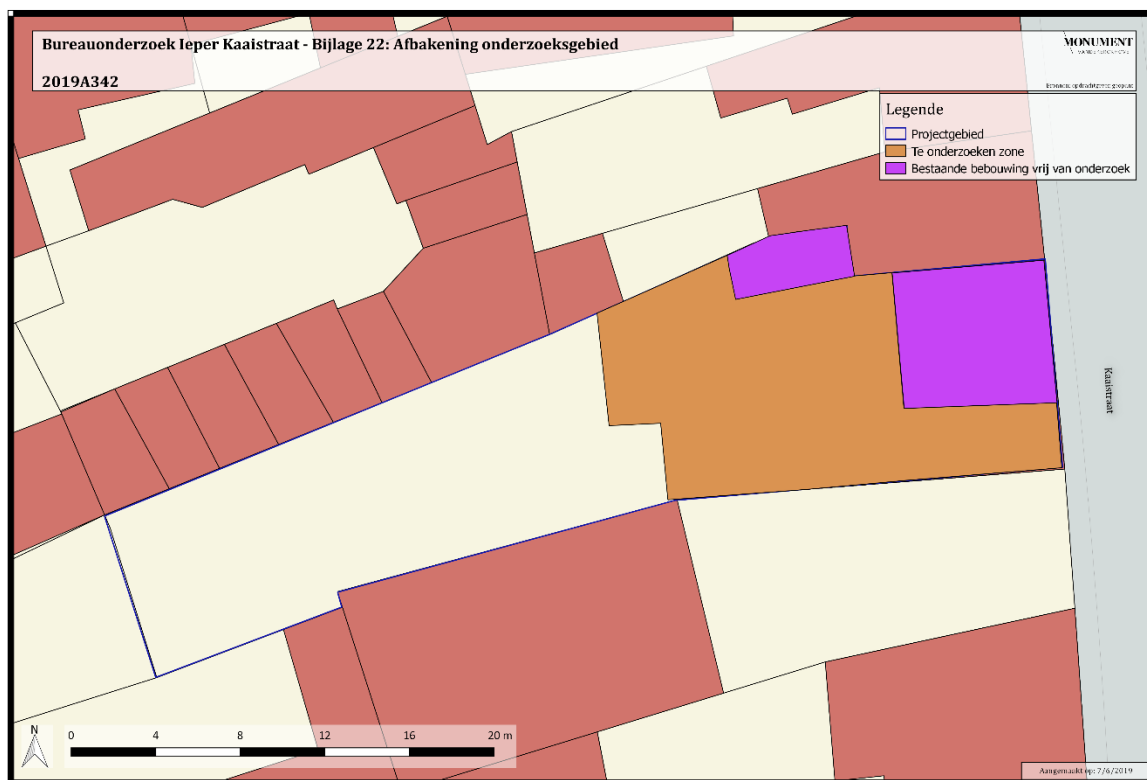
- **Gemotiveerd advies**

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig, alle relevante beschikbare bronnen zijn teruggevonden en zijn geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kon de aanwezigheid van een archeologische site worden gestaafd. Daarom is het van belang om dat deel van het projectgebied dat door de geplande werken wordt bedreigd, verder vooronderzoek uit te voeren. Gezien de ligging van het projectgebied in de historische stadskern van Ieper, in het alluvium van de Ieperlee en de aard van de te verwachten archeologisch sporen (waaronder bewoningssporen, mogelijke religieuze gebouwen en bijhorende funeraire contexten) wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een proefputtenonderzoek voorgesteld als de meest aangewezen methode. Voor een uitgebreide evaluatie van de onderzoeksmethode wordt verwezen naar het verslag van resultaten (hoofdstuk 2.5).

Hieronder worden de voorwaarden beschreven waaraan de onderzoeksfase moet voldoen. Het uitgestelde traject is noodzakelijk omdat het te onderzoeken deel van het onderzoeksgebied nog is ingenomen door bebouwing. Terreinonderzoek kan enkel plaatsvinden na de afbraakwerken en deze kunnen pas worden uitgevoerd na het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning.

- **Planafbakening**

De totale site heeft een oppervlakte van ongeveer 425 m² waarvan enkel de te verbouwen zone en een deel van de tuin waar men de inplanting van een regenput plant, onderzocht dient te worden. Gezien het hoofdgebouw alsook de bestaande kelder wordt behouden en niet in de tuinzone zal geroerd worden, gaat het slechts om een oppervlakte van ongeveer 152 m² dat voor verder onderzoek wordt geselecteerd.

Figuur 1: Plan met aanduiding van het betrokken perceel (blauw omlijnd) en de precieze plaats van het archeologisch vooronderzoek (oranje) alsook de van onderzoek gevrijwaarde zones (paars)

- **Vraagstelling**

Het doel van het onderzoek is een inzicht te verwerven in de evolutie van dit gebied aan de rand van de historische stadskern van Ieper gedurende de middeleeuwen, vroegmoderne en meer recente periodes. Daarnaast dient het ook om specifiek onderzoek te voeren naar de mogelijke aanwezigheid van de Sint-Niklaaskapel en haar onmiddellijke omgeving.

De geplande werken zullen eventuele archeologische sporen in het projectgebied vernietigen maar bieden tegelijk ook de kans om de ontwikkeling van het terrein te bestuderen. Met betrekking tot de Sint-Niklaaskapel werd voor het gebied nog specifieke bijkomende onderzoeksvragen gespecificeerd.

De zone waar een werfbegeleiding wordt geadviseerd heeft een oppervlakte van ca. 152 m².
De te beantwoorden onderzoeksvragen:

- **Bodemopbouw:**
 - Op welke diepte bevindt zich de natuurlijke bodem?
 - Zijn er landschappelijke elementen te onderscheiden die informatie bieden over de ontwikkeling van deze plaats in het alluvium van de Ieperlee?
 - Welke horizonten kunnen worden onderscheiden?
 - In welke mate is de originele bodemopbouw nog intact?
- **Archeologische sporen en structuren algemeen:**
 - Zijn er archeologische sporen aanwezig?
 - Welke is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
 - Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
 - Wat is de aard van de archeologische site, sporen en/of artefacten (religieus, bewoning, funerair, ambachten, ...)
 - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten?
 - Welke is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
 - Is er een archeologische site aanwezig binnen het projectgebied?
 - Welke zijn de verder te nemen maatregelen i.f.v. de geplande werken?

Bijkomend dienen voor het projectgebied ook volgende specifieke vragen beantwoord te worden:

- Zijn er resten aanwezig van de Sint-Niklaaskapel? Zo ja, hoe vertalen deze resten zich (gaat het om funderingen, muurresten, begravingen, ...)? Kunnen de resten meer inzicht geven in de indeling van het religieuze gebouw, haar bouwgeschiedenis, haar materiaalgebruik en -herkomst?
- Indien er funeraire contexten aanwezig zijn, waar bevinden deze zich? Kunnen zij gedateerd worden? Welke oriëntatie kennen de graven? Is een fasering in de begraafplaats te onderscheiden? Kan een afbakening worden gemaakt?
- Zijn er resten aanwezig van jongere bewoning? Zo ja, kan reeds meer informatie vergaard worden over hun opbouw en mogelijke datering binnen de historische stadskern van Ieper?
- Kan er via bepaalde contexten (kuilen, waterputten, beerputten, vullingen, goed dateerbare lagen) reeds een beeld verkregen worden van het landschap en de leefomstandigheden in de desbetreffende periode in stadscontext?

- **Staalname**

Volgens de Code Van Goede Praktijk is staalname voor natuurwetenschappelijk onderzoek nodig als bij het onderzoek van een spoor concentraties van plantaardige, dierlijke of menselijke resten met kleine dimensies opgemerkt worden en als de kans reëel is dat er zich in het spoor microscopische organische resten bevinden. Eveneens volgens de Code Van Goede Praktijk worden gebouwde archeologische structuren (in geologisch of biologisch materiaal) op dusdanige wijze onderzocht en geregistreerd dat constructie, fasering, materiaalgebruik, afwerking en bouwtechniek duidelijk zijn. Wanneer nuttig worden stalen voor natuurwetenschappelijke analyse genomen. Deze houden rekening met de onderscheiden constructiefases en worden aangeduid op het plan of aanzichttekening van de constructiefase. Op basis van het bureauonderzoek bestaat er een kans dat de te verwachten gebouwde archeologische structuren bestaan uit muurwerk uit verschillende periodes. De beslissing om al dan niet stalen te nemen, gebeurt in functie van de onderzoeksvragen en –doelstellingen van de opgraving, maar ook in functie van de mogelijke aanwezigheid van natuurwetenschappelijk materiaal. Deze laatste zorgt ervoor dat onderzoeksresultaten kunnen verworven worden die buiten de op voorhand gestelde vraagstelling van het project vallen. Hieronder wordt nogmaals per deel van de onderzoeksvragen de staalname benadrukt. De staalname is niet gelimiteerd tot diegene die hieronder worden opgesomd.

In het kader van het onderzoek worden alvast volgende staalnames voorzien:

- 4 VH dendrochronologie
- 5 VH C14-datering
- 7 VH fysisch-antropologisch onderzoek (analyse leeftijd, geslacht, pathologie, etc.)
- 3 VH natuursteenherkomstbepaling

- **Bodemopbouw**

- Indien een begraven, originele Ap-horizont wordt aangetroffen met een significante hoeveelheid houtskool, dan wordt deze bemonsterd.

- **Archeologische sporen en structuren algemeen**

- Natuurwetenschappelijke stalen worden genomen als bij het onderzoek van de aangetroffen sporen concentraties van plantaardige, dierlijk of menselijke resten met kleine dimensies worden opgemerkt.
- Staalname is nodig als houtig materiaal op het terrein achterblijft. Bij vondsten die in aanmerking komen voor dendrochronologisch onderzoek, wordt een dwarse doorsnede gezaagd en ingepakt of afgedekt met plastic om uitdroging te vermijden. Bij andere stukken hout volstaat het afbreken van een klein fragment om later houtdeterminatie toe te laten.

- Natuurwetenschappelijke stalen worden genomen voor radiokoolstofdatering en kunnen door de veldwerkleider of de assistent-archeoloog worden uitgevoerd.

- **Conservatie**

Op basis van het vooronderzoek zijn de vondstverwachtingen niet gelimiteerd tot bepaalde tijdsperiodes.

Als er vondsten aangetroffen worden onder het grondwaterniveau zoals glas, leer en organisch materiaal dat uit vochtige grond wordt gehaald, worden die best vochtig bewaard in afgesloten containers of lucht- en lichtdichte verpakking om verdere degradatie te vermijden. Metaalvondsten moeten vooral behoed worden voor breuk. Broos botmateriaal wordt best in blok gelicht.

De langdurige bewaring van vondsten is afhankelijk van de bewaringstoestand en de ondernomen stabiliserende conservatiebehandelingen. Deze modaliteiten worden bepaald door de conservator tijdens het conservatie-assessment na het veldwerk. In functie van het assessment kan aardewerk, menselijk- en dierlijk bot gereinigd worden met water en een zachte borstel.

- **Plan van aanpak**

In deze zone worden de uitbraakwerken begeleid door de archeologen. De begeleiding vindt plaats tijdens het uitvoeren van de geplande werken. De uitvoerende archeologen moeten de mogelijkheid krijgen om archeologische sporen die tijdens deze werken worden aangesneden te registreren. Aangezien het een geringe zone betreft, wordt op de locaties waar de uitgravingen zich voordoen een profiel geregistreerd om een goed zicht op de bodemopbouw te verkrijgen. Bijkomende profielen worden geregistreerd indien het bodemprofiel wijzigt of indien het door de uitvoerend archeoloog opportuun wordt geacht in functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Dit wordt door de erkend archeoloog gemotiveerd in het verslag van resultaten.

- **Criteria**

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

- **Schatting totale duur**

In totaal dient ca. 152 m² archeologisch begeleid te worden. Daarbij hangt de timing van de werfbegeleiding af van het tempo van de geplande werken zelf. Bijgevolg is een correcte inschatting maken niet mogelijk.

Er zijn steeds twee archeologen continu op het terrein aanwezig.

- **Kostenraming**

Het is mogelijk dat de geplande werken een vernietiging van de vroegmoderne middeleeuwse en mogelijks oudere bewoning van de site inhouden – hierbij denken we ook specifieke aan de mogelijke resten van de Sint-Niklaaskapel. De huidige kennis omtrent dit religieus gebouw beperkt zich tot historische kennis. Archeologisch onderzoek van dit deel van het projectgebied kan tot bijkomende inzichten leiden en betekent dus een kenniswinst die de kosten van een verder onderzoek verantwoorden.

De werfbegeleiding wordt uitgevoerd door een ploeg bestaande uit twee archeologen. Daarnaast dient een (assistent-)aardkundige en fysisch antropoloog op afroep beschikbaar te zijn.

Gezien de effectieve termijn waarbij de archeologen aanwezig dienen te zijn sterk afhankelijk is van de snelheid van de geplande werken en is de kostenraming een algemene vooropstelling. De raming is ook exclusief grondwerken, werfinrichting, grondafvoer, bemaling en aanwezigheid fysisch antropoloog.

Veldwerk:

Voor de uitvoering van het veldwerk wordt een team van twee archeologen voorzien. Gezien de looptijd van de werken niet gekend zijn, kan slechts een indicatieve prijs vooropgesteld worden. Voor een termijn van 10 werkdagen wordt een kostprijs van 9000 euro (excl. BTW) vooropgesteld.

Natuurwetenschappelijk onderzoek (excl. BTW): 6000 euro. Dit omvat minstens:

- 4 VH Dendrochronologie
- 5 VH C14-datering
- 7 VH Fysisch-antropologisch onderzoek (analyse, leeftijd, geslacht, pathologie, etc.)
- 3 VH Natuursteenherkomstbepaling

Rapportage en verwerking (excl. BTW): 7000 euro

- **Gewenste competenties**

In het kader de werfbegeleiding dient het team te bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij de veldwerkleider minstens 120 werkdagen veldervaring heeft met onderzoek op kleibodems en tenminste 40 werkdagen met onderzoek op met stadscontexten en onderzoek op religieuze contexten.

Gedurende het veldwerk dient een (assistent-)aardkundige op afroep beschikbaar te zijn op het terrein.

Actoren (oproepbaar ter begeleiding van de veldwerkleider)

- ➔ (Assistent-)aardkundige
- ➔ Fysisch antropoloog

- **Randvoorwaarden**

Er zal op alle momenten (voorbereiding en uitvoering) een gedegen overleg moeten zijn tussen de initiatiefnemer, de aannemer bouwwerken en de aannemer archeologie om de werken optimaal op elkaar af te stemmen.

De aannemer bouwwerken houdt er rekening mee dat de archeologische begeleiding onvermijdelijk een invloed zal hebben op de timing van de werken. Gedurende de werfbegeleiding dienen de archeologen namelijk voldoende tijd te krijgen om de benodigde archeologische registraties uit te voeren. De graafwerken gebeuren op aansturen van de archeoloog. Indien het onderzoek wordt uitgevoerd in een periode van hoge grondwaterstand (late najaar, winter en/of voorjaar) wordt indien nodig over een representatief gedeelte van het traject grondbemaling voorzien. Dit wordt grondig besproken met de verantwoordelijke archeoloog. Hoge grondwaterstand mag de correcte evaluatie van de onderzoeksvragen niet in de weg staan. De keuze voor het plaatsen van bemaling wordt dan ook hieraan afgetoetst

- **Deponering**

Het archeologisch ensemble zal gedurende en na het afronden van het onderzoek bewaard worden bij Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster. Na afronding en oplevering van de rapportage wordt het ensemble definitief bewaard bij de initiatiefnemer: zie privacyfiche. Bewaring gebeurt conform de bepalingen in de Code van Goede Praktijk (hoofdstuk 30.2).

- **Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk**

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.